

ÉLET ÉS IRODALOM
 SZÉPIRODALMI ÉS
 TÁRSADALMI HETI KÖZLÖNY.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos
KORBULY JÓZSEF.

Előfizetési ár:
 Egész évre 6ft.
 Fél " 3 "
 Negyed " 1.50k
 Egyszeri szám ára 12kr.

*Szerkesztői iroda és
 Kiadó hivatal:*
 Kolozsvárt, Bel Monostor
 utca 20sz.

ELŐFIZETÉSI FELHIVÁS

AZ

„ÉLET és IRODALOM”

ezimű, az erdélyi részek egyetlen szépirodalmi és társadalmi közlönyére

Eddigi — bár rövid — pályafutásunk felment attól, hogy nagyhangu ígéretekkel biztassuk az olvasó közönséget az előfizetésre; s e pusztá ígéretek után tartunk igényt a közönség pártfogására.

A nélkül, hogy a szerénytelenség vádjától tartanánk, hivatkozhatunk a kiváló írók fényes sorára, kiknek szives közreműködése tette lehetővé, hogy lapunkat irodalmi színvonalra emeltük.

A lefolyt félévi folyamában a következő írók neveivel találkozhattak olvasóink: Jókai Mór, Braszai Sámuel, Hegedűs István, Imre Sándor, Beöthy Zsol, Szász Béla, Szász Gerő, Endrédi Sándor, Abrányi Kornél, Jakab Ödön, De Gerando Antonina, Gyarmathy Zsigáné, Sári Lászlóné, Batha Miklós, Jakab Elek, Széchy Károly, dr. Ferenczi Zoltán, Osernaton Gyula, Medgyes Lajos, Lövey Klára, E. Kovács Gyula, Petőci István, Gabányi Árpád, Tolnai Lajos, György Aladár, Lugosi József, Abrányi Emil, Deagi János, Réthy Lajos, Sümegi Kálmán, dr. Boros Gábor, Bartók Lajos, Reviczky Gyula, Farnos Dezső, De Gerando Attila, Jancsó Benedek.

Lapunk előfizetési díja marad a régi:

Egész évre 6 frt. || Fél évre 3 frt.
Évnegyedre 1 frt 50 kr.

A vidéki előfizetési díjak a kiadóhivatalhoz (Kolozsvárt belmonostor-utca 20. sz.) küldendők; helybeli előfizetéseket pedig Stein János könyvkereskedése fogad el.

Mutatványszámot ingyen és bérmentve bárkinek küldünk. Továbbá tudatjuk, hogy új előfizetőink lapunk első félévi folyamát 2 frt 50 krért utánrendelhetik.

HIRDETÉSEK

EREDETI
FRISTER és ROSSMANN
VARRÓGÉPEK.
Amsterdamban az 1883-diki kiállításon
„ARANY ÉREMMEL”
kitüntetett, tehát a legnagyobb elismerésben részesített.
SINGER
varrógépeket készpénz, vagy 1 frt heti részletekbeni fizetések és hat évi írásbeli jótállás mellett ajánlja
Neeser János és társa
Kolozsvárt, tordautca 1. sz.
(7) (46—52)

Valódi mosott pamut.

Női kézimunka.

Hímző anyagok. Öszi ujdonságok: asztalfutók s közepek, védkendők, párnák, hingtaszék-betétek, utazótakarók, stb. kézimunkák éppen most jelentek meg és nálunk jutányosan kaphatók.

A jövő évi kiállításhoz ajánljuk dús anyagraktárunkat, mintáinkat és rajzainkat.

Vidéki megrendelések és fölvilágosítások legpontosabban teljesíttetnek.

Lustig Eszti és Neményi Hermin
BUDAPETS, Haas-féle palotában,
(25) szemben a „Magyar Király” szállodával. 10—*)

Kanevasz-szövetek.

Valódi mosott pamut.

KÖNYV- ÉS KÖNYOMDA.

STEIN JÁNOS

KÖNYVKIADÓ ÉS NYOMDÁSZ KOLOZSVÁRT.

Ajánlja az ev. ref. főtanoda általa már 35 éven át kezelt és legujabban a kor igényeinek megfelelőleg a legmodernebb betűkkel berendezett

KÖNYV- ÉS KÖNYOMDÁIÁRT.

A könyomdában szakképzett metsző és nyomó van alkalmazva.

A nyomdai gépek elegendősége, valamint a munkaerő teljes száma lehetővé teszi, hogy minden

KÖNYV- ÉS KÖNYOMDAI MUNKÁT

határozott időre, tisztán, izléssel s oly olcsó árban képes előállítani, hogy bármely hazai nyomdával versenyezhet

A munkákhoz szükséges **papír** csak rendes gyári árban számítja.

Mindennemü és nyelvü **könyvek, folyóiratok, iskolai értesítők, köz- és magán hivatalok részére szükséges rovatos ivenk, körlevelek, árjegyzékek, számlák, diszes kiállítású diplomák és tanulólevelek, nász-, gyász- és vigalmi jelentések, névjegyek, meghívók, tánczrendek, gyógyszerári jelzetek bor, rozsolis és más vignettek, új évi és más alkalmi üdvözetek, vámjegyek, vásárczédulák, hirdetémenyek, bármily nagyságu falragaszok, szóval minden e szakmába vágó fekete vagy színnyomatu munkák csinos kiállítását jutányos áron elfogadja.**

Megrendelések Stein János könyv- és zeneműkereskedésébe (bel-középutcza 1. sz.) vagy a nyomda helyiségébe (bel-farkasutcza 20. sz.) intézendők.

— Vidéki megrendeléseket gyorsan és pontosan eszközöl. —

Különösen a kir. közjegyzők, megyei és városi hatóságok és a községi előljároságok, valamint takarékpénztárak és biztosító-társaságok figyelmét bátorodik arra fölhívni, hogy hivatali szükségletekre megkivántató nyomtatványok gyors kiállítására s legolesőbb árszámítására különös sulyt fektet. A községi bíróságok részére szükséges nyomtatványokból raktárt tart s azokból kis mennyiségben **konez számra** is jutányos áron szolgál.

ÚJ ZENEMŰVEK! MAGYAR NÉPDALOK!

STEIN JÁNOS

ZENEMUKERESKEDÉSÉBEN
KOLOZSVÁRT
kaphatók:

- Guzsajosban.** 4 székely népdal: 1. A fuszujka szára ... 2. Jaj de búsan harangoznak ... 3. Sóvárádon nevedtem ... 4. Huszár vagyok, azzá lettem ..., Énekhangra zongorakisérettel átírta Lányi Ernő. 80 kr.
- Parlagi rózsák.** 5 kedvelt népdal. 1. Ha meghalok, temetőbe visznek. 2. Holdvilágos, csillagos az éjszaka. 3. Kalapom, kalapom csúrgora. 4. Jaj Istenem, jaj de baj. 5. Az anyám arra kért. — Énekhangra zongorakisérettel alkalmazta Lányi Ernő. 80 kr.
- Kolozsvári bokréta.** 5 eredeti magyar népdal. 1. Keskeny utcán. 2. Zöld a mező. 3. Fényes napsugár. 4. Arany kantár. 5. Kolozsvári magyar leány. — Énekhangra zongorakisérettel szerző Lányi Ernő 1 frt 20 kr.
- Meteor-polka.** Zongorára szerző Atala. 60 kr.
- Adél-négyes.** Zongorára szerző Dorozslai Adolf. 75 kr.
- Máramarosi „Magyar-román testvériség.”** Négyes. Zongorára szerző Dorozslai Adolf. 75 kr.
- Krakoviana.** Lengyelke. Zongorára szerző Mazalik. 50 kr.
- Felhívás tánczra.** Tipegő. Zongorára szerző Deutsch A. 60 kr.
- Iső magyar ábránd.** Zongorára szerző Szenkovits Gyula. 1 frt 50 kr.
- Székely induló.** Zongorára szerző Schlögel L. 50 kr.
- József (Defilir) induló.** Zongorára szerző Schlögel L. 50 kr.
- Piknik.** Rezgő-polka. Zongorára szerző Salamon János. 50 kr.
- Chou-chou.** Keringő. Zongorára szerző Salamon János. 80 kr.
- ☛ Vidékre az árnak postautalvánnyal való beküldése mellett, bérmentve.

STEIN JÁNOS
könyv- és zeneműkereskedésében Kolozsvárt kapható:

A francia forradalom története.

Irta MICHELET.

II. kötet. Ára 2 frt.

Vidékre 2 frt 10 krnak előleges beküldése mellett bérmentve.

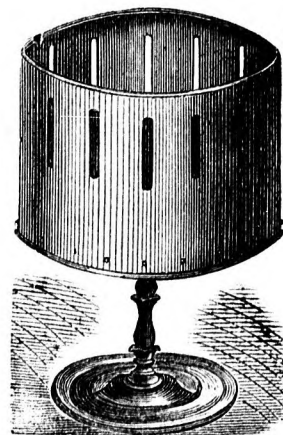
Stein János

könyv-, mű- és zeneműkereskedésében
KOLOZSVÁRT

kapható:

ZOOTROPE

VAGY

forgó csudahenger.

Egy sikerült játékszer 12 víg képpel.

Földgömbök és Telluriumok, melyek a hold és föld, vagy csak az utóbbinak forgását a világűrben mutatják, régen ismert dolgok; de egy mozgó, tánczó, virgócz kis világ, szemléltetőleg és mulattatólag előállítva, valami egészen új és eredeti.

A **ZOOTROPE** vagy **forgó csudahenger** gyorsan utat tört magának, mint kedves időtöltésül szolgáló játékszere az ifjuságnak s a családi tűzhelynek.

Szerkezete igen egyszerű. A készülék könnyen forgatható henger alakú részébe, mely egy fatalpra van alkalmazva s körös-körül réslyukakkal ellátva, hosszú, szalag alakú képeket helyezünk. Miután a hengert könnyű hajtással gyors forgásba hoztuk s a réslyukakon betekintünk, a képek **megelvenedve tárnak szemünk elé.**

Látjuk, többek között, a szemfényvesztőt, több golyót dobálva, ritka ügyességgel játszani; a mézet lopó medvét, a méhektől körül-dongva; az érdekes utazást a holdba, a farsztó négermunkát, az emberevőt tánczó kutyájával, az akadályversenyt stb. stb.

Valójában, egy víg és tarka élet tükrözik vissza ez elmés készülékben, mely egyszersmind természettani taneszköz is lévén, egyaránt tanulságos és figyelemre méltó s meglepő változatosságainál fogva bárkinék, de főleg a fiatalságnak nagy multságára szolgál; úgy, hogy

alkalmi ajándéknak

is felette alkalmas és ajánlható.

A 12 képpel ellátott készülék ára 3 frt 50 kr.

Vidékre, csomagolással együtt, 3 frt 80 kr.

Összesen 108 sikerült kép jelent meg hozzá, 9 sorozatba osztva. Minden sorozat (12 kép 6 lapon) külön is kapható 90 krért.

STEIN JÁNOS

könyv- és zeneműkereskedése
KOLOZSVÁRT.

ÉLET ÉS IRODALOM.

SZÉPIRODALMI ÉS TÁRSADALMI HETI KÖZLÖNY.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Negyedévre	1 frt 50 kr.
Félévre	3 „ — „
Egész évre	6 „ — „

Egy szám ára 12 kr.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

KORBULY JÓZSEF.

Az előfizetési pénzek, valamint a lap szellemi részére vonatkozó közlemények a szerkesztőhöz küldendők. (Koloszvárt. Belmonostor-utca 20. sz.)

Helybeli előfizetéseket elfogad Stein János könyvkereskedése. KÉZIRATOK NEM ADATNAK VISSZA.

I. Évfolyam.

Negyvennyolcadik szám.

Megjelenik minden vasárnap 1—1½ ívnyi terjedelemben.

Koloszvárt.
1884. november 23.

E pur si mouve!

gy könyvkereskedővel beszéltem, ki az irodalmon fellépedett, de oly ellenszenvvel van a betű iránt, hogy a szótól többé nem vár semmit — egyébre, mint trágya-reczipék kiadására nem is vállalkozik — hanem a társadalmi forradalmat tartja az egyedüli argumentumnak a jobb jövő felé.

Tehát a mindegyre, mindenütt, mindenki által hangoztatott revolúció az evolúció érdekében!

Kellő meg ne próbálja lelkesítését, mert kaczagják, bölcsész ne magyarázzon, mert nem hisznek neki.

Általában semmi komoly vállalat a jobb izlés és nemesebb erkölcsök szolgálatában! A ki neki kezd bolond, hiszen tudhatja, hogy az elvek és jelszavak lejártak; tudhatja, hogy a moralizálás a kezdeti műveltséget jelzi: magas fokú civilizáció mellett csupán az idegek élvezeti szeréi bírnak becsesül. A magasabb rendű lelki gyönyörök lejártak magukat, miként nyelvezetünkben elveszték a régi, subtilis, bensőséget kifejező szavak.

Hát jól van, legyen forradalom! Mit akartok letörölni, kit akartok megölni? Sokan vagyunk talán s egymás közt szelelőt akartok vágni a föld termékenységének? Mutassatok rá ujjal, kit akartok elejteni: engem, magatokat, vagy más? Mi fáj; nincs-e szabadság, nincs-e egyenlőség, vallásbeli türelem, személy- és tulajdonjog, nincs-e lelkiismeretbeli és gondolat szabadság, világosság, nyílt sorompó a versenyre, a társulásra, szabadszólás, szabadsajtó és a többi?

Megmondom én! Ejtsétek el magatokban a rozsat. Ez a legújabb és eredményeiben minden megelőzőtől különböző forradalom.

Kezdjük a háznál. Férjes asszonyaink örvendenek-e az anyává létel áldásának? Menyasszonyaink számitanak-e férjeikben egyébre, mint egy jó bolond pénztárnokra. A legtöbb nő nem irigylie a trikók dicsőségét s nem fordítja-e minden gondját gyermeke sétatéri öltözékeire?

A fejlődő leány-nemzedék mindinkább oly pályákra tolong, melyen szerzeni lehet, mintegy elárulva ezáltal, hogy a megtakarítás természetes kötelme alól szalad.

Amerikaisodunk és igen jól mondjad. Herczeg egyik közelebbi felolvasásában: a ma lábra kapó szerződéses házasság is hanyatlás jele, miután a magyar általában infámiának, kételkedésnek találta a házasság sákrámentumában a fogadalom ilyszerű megerősítését.

S vegyük a férfit. Egy becsületes, tisztességes hivatalnok mondá nekem szóbeszéd közben, miképp ha jelentősebb összeg volna keze alatt, nem áll jól magáról, vajjon nem defraudálna-e? Így kivesszett az erő érzete, a hit önmagunkban.

Tegye szívére kezét akármelyik tanár vagy tanító s vallja be hányad részben üdvös és hasznos az, a mit tanít és úgy, a mint tanítja, a jövő számára.

A lelkesek hol képeznek központosító tüzhelyt a szeretet melegének terjesztésére, a községi érzet ápolására s kiirtására a pálinkának, az abortusok előidézésének.

Szinte Rousseauval kell felkiáltanunk: három becsületes foglalkozás van, a földművelés, az ácsés a kovácsmesterség, — úgy szaporodik a sine cura, az iparbeli kontárság, a produktumok, a hamisítás és a közvetítéssel való rászédés.

Igen is forradalomra van szükség, de bennünk. A lelkek átalakulása, vagy semmi remény! Erre pedig első sorban az irodalom, a sajtó van hivatva befolyjni.

Kérlelhetetlen kritikát kell gyakorolni a beteg vagy szemfényvesztő világnézetek ellen.

A nyegle felületességet le kell rántani. Derűt, kitartást, bangulatot kell gerjeszteni az olvasmányok által, melyek legyenek erősítő, edzők, felemelők és tisztítók.

Közre kell munkálni amaz új forma kifejeződésén, melyet korunk lázasan keres, melynek szükségét érzi s melynek mihamarább meg kell születnie.

Gerjeszteni kell a közszellemben a solidaritást s merni kell kimondani azt, mi mindenki aj-

kán lebeg, mit azonban nem tud vagy nem bátorodik kimondani senki.

A társadalom nem a legfőbb hatalom: egy testhosszal nagyobb nála az igazság. Divatba kell hozni azt, a mit másutt üdvösnek találtunk s az emberek csak a majom oldal jellegénél fogva is követik.

De mindezekre organum kell s az erdélyi részekről levén szó, az erdélyi részekben kell egy társadalmi és irodalmi organum a politika mindent felemészítő molochjának imadásától külön, solid, szeplőtlen s tárgyilagos modorban.

E célra vállalkozott az „Élet és Irodalom“ s a kezdet nehézségeivel meg is küzdött. Jót adott, még többre hivatott.

A pártolásból kitetszőleg azonban úgy látszik, hogy országrészünk nem érzi szükségét az ideáknak. Talán az én könyvkereskedőmmel tart: vért szomjuhozik idea nélkül, melynek nevében történik minden harc. Pessimistikus panaszaiban nem hiszi, miképp a világ arra való, hogy megmozdíttassék. Talán szegények vagyunk a pártolásra s nem tudjuk, hogy az anyagi gazdagodás első lépéseje, a szellemi emelkedés foka...

Vagy a lap követett iránya nem tetszik? Reaktiót kellene kifejtenie a szintelen, keserű, keresztet irodalmi divat ellen; zászlójára valójában az „élet“ jelszavát kellene tűznie, azaz következetesen emelő-építő hangban dolgoznia?

Mi azt hisszük erre a lépés meg van téve. Az „Élet és Irodalom“ folytassa útját tovább. Midőn Budapest főkapitánysága a legelvetemültebb lélekvásárlásért ezereket vett be: gyalázat és borzasztó kárhozat lenne, hogy a szellem hegyeink között — a hősiség és fenség szent földjén — éhen vesszen. Hogy Maros-Olt-Szamos-Küküllő erdei és bányái egyetlenegy szépirodalmi lapot nem lennének képesek eltartani: oly föltevés, melyet nem akarunk hinni, mert jaj nekünk, ha egy ily vállalatot illetőleg nem az írók nemes lelkesültsége nyerne igazat, hanem ridegen bizonyulna okosabbnak, az emberek gyengéi szerint irányuló, — könyvkereskedői „gselt.“

SÁNDOR JÓZSEF.

A MAMA SZERELME.

PETELEI ISTVÁN.

IV.

(3)

Bát mi baja a májammak? — kérdezte Bán ur a doktort — mi lelte, hiszen te tudod, hogy semmi se érhetne. Hiszen velem se történt semmi, mindjárt lelélek pedig egy életet; hát mi baja a májammak? Születtem, felnőttem, vénülök — és nem tettem semmit, csak vagyok, mert így rendelkeztem. Parancsolok én valakinek? teszek én valamit? Mi baja a májammak! Hivatalt kínáltak, tudod, s nem kellett, hogy ne parancsoljon nekem minden jött-ment s látod itt a májám. Hát engedelmeskedj neki! Ezek a gyáva idők!

„Ej ha! hiszen te azt hiszed, hogy érted van ég, föld...”

„Légy komoly kérlek — s csontos kezével intett Bán ur. — Igazán nincs hangulatom a léhaságra. Együtt nőttünk fel, együtt vénülünk. Hát mért voltam én, mond meg, miért voltam? Te megkaptad az ellenségedet a betegségben s küzdöl ellene, hol van az én ellenségem? Itt aszom el a szemed előtt. A bőröm fényesedik, az ujjaim bogosodnak a soványságtól. Nézd meg az államat, hogy kihagyosodott s a csigolyáimat megolvashatod. Mindez a májammért. Hát mit tegyek ellene? Mond meg, mit tegyek? Itt a gyermek, a leányom...”

„A leányaid.”

„A leányom. Ha fiu volna! Parancsolhatam-e, hogy fiu legyen, nem uralkodik-e minden felettem? Mi lesz belőle. Ez a tehetetlenség sorvaszt el, ezek a gyáva idők...”

S sétáltak esendesen a doktorral a nagy ives kongó folyosón.

Csodálatos is, hogy a nagy uraknak is van májuk, hogy efféle kis húsdarabok tekintetében oly czudarul hasonlítanak a köznéphez. Ha fáj: fáj.

A baj eljött s nem birt a Bán Gergely lelkével, hát megostromolta a máját. Az enged.

Oh szép volt, gyönyörűség volt az a nő. Itt róla szól még most is minden. A griffmadaras nagy bőrös székben az ősök képe alatt ő ült homályos estéken. Ott sétált ő magányosan, elhagyottan; ifju arcán a rózsák ott halványodtak. Harang ha szól: azt ő hallgatta, virág ha nyílik: azt ő szerette. Oda bujt el, mikor csepp leánykájával játszott s ott tanította imádkozni...

De mindez rég volt. Tíz esztendeje immár. Régi idő-e az? Mintha tegnap lett volna csak. De tegnapelőtt hűtlen volt. Szégyent hozott a vén, tiszta palotára, világ szájára került szégyent...

Bán Gergely kiüzi szívéből — s visszatér ismét. Mert minden parancsol a hitvány emberi fajzattal, a múlt és a jövő, az emlékezet s a remény...

Mit remél Bán Gergely?

Behívja kis leányát, Lilit, az ő szobájába. Ott sok vas van a falakon, régi vérték, kardok s néhány kép, mindenik olyan barna s szigorú, mint a vas. Erősíteni szeretné azt a gyereket. Hiszen volt példa rá, hogy asszonyiszívbe férfi erő tévedt. Hős asszonyok jutnak az eszébe régi krónikákból, Erdély asszonyai, kik feleségeik voltak otthon s a hadban az uroknak. Mért ne lenne egy Bán leány? És magára erőszakolja azt a gondolatot, hogy Lili olyan is, mint egy fiu.

Behívja, maga mellé ülteti s nagy dolgokat beszél neki. „Volt egy Bán, a ki Seydi basa táborára rontott, mikor urát, Rákóczit elvesztették a pogány kutyák. Látod a kardját, azt a görbét, erőst: az volt a kezében. Száz spahi nem birt vele. Dulva rontott át a gazokon s kereste a főtolvajt. Ott veszett, de él a neve, dicsősége...”

Lili megsimogatja a kardot s okos jó szemek kerekre nyitva hallgatja a szép mesét...

„Volt egy Bán — nézd a képét, ott azt a mentés, hatalmas férfiut — ő dulta fel a Kendiek fészket. Porrá égette s három Kendi urfi harapott akkor a fűbe. Az egyik gyalázta a Bán Miklós höl-

gyét. Nyíltan, fényes nappal rontott a várra. Tíz napig vivta s kő nem maradt ott kövön. Mind csak egy csepp könyért, a mit a felesége hullatott...”

Lili nyugtalanul tekintget jobbra-balra s ki-ejti kezéből a dicsőségesen forgatott kardot. Élesen peng a jó aczél a padlón.

„El kellene már mennem — rebegi halkán — mert ilyenkor kap kávét a leányom s nagyon nyughatatlan...”

Bán ur sohajtva fordul el leányától.

„Hát mért nem viszel engem is Lili mama odabe, apámhoz? — kérdi Etti duzzogva, mikor ketten vannak — mit vétettem én, hogy nem akarsz? Vagy tán irigyled tőlem őket? Mért nem szeret engem is úgy? Mondsz tán valami roszt nekem rólam?”

„Oh azt hiszed te Etti?”

„En is akarok oda menni s nem kellene hogy úgy bánjatok velem. Nem vagyok én olyan, mint te?”

S az Etti kis vizsla arca némi hetyke gnyos formát ölt s fényes kis szemei csillognak.

Már csaknem olyan nyulánk leány Etti, mint a mamája s csaknem olyan szép. Kék szeme van, kissé telt arca s szűk homloka. Hamisan tud mosolyogni s kellemeskedni: csupa kecsesség s eleveség. De olyan leányka, a kinek rózsás képét nem merné senki melléhez vonni s megezírőkálni. Nincs rajta gyermekesség, bárha olyan üde, mint a harmat. Bubának igen nagy és leányának igen kicsiny. Ruhája válogatott és sokszínű. Felgyüri a köntöse ujját szép karján s kedvteléssel habrál a ruganyos bőrön. Ritkán néz szembe, mikor beszél; inkább magát ügyeli vagy a tükörbe merül a tekintete, a nélkül, hogy tudna róla. Ilyenkor finom mosoly játszik az ajakán s rendkívül bájos, a miat kaczerkodik maga magával.

„Nem vagyok én olyan, mint te?” — kérdi, de inkább hetyke, mint rosz.

Lili mama lesüti a fejét s elborul a szeme. Nem szól, csak tesz, vesz s készíti leányának a kávét. Mert ő kicsinyes bosszantásokra nem hallgathat. Mert ő igen jó kell hogy legyen, minthogy mindenkinek hiányzik valakije a Bán palotában.

3.

Dolgozzunk szorgalmasan és óvakodjunk a henyelés és unalomtól, mint a rosz kedv esabitóitól. A rest ember rosz kedvű, mivel ideje lévén, sokat töpreng, ábrándozik. Az unalom folyton üzi őt. Ellenben munka, foglalkozás felvidámítja. A test mintegy megaczelosodik, nedvei egészségesen keringnek és a szellem tevékeny élet mellett mindig kap alkalmat, hogy szórakozzon s a sötét képeket eltávolítsa, mint a rosz kedv műveit. Nem tagadható, hogy a nők idegesebbek, ingerlékenyebbek, mint a férfiak; s minthogy testök többnyire gyöngébb és érzelmviláguk élénkebb, mint a miénk, hamarabb esnek a rosz hangulatba: — de ennek oka részben az is, hogy foglalkozásaiban nem szórakozik a nő annyit, mint mi: zajtalanabb, korlátoltabb életmód mellett elég ideje marad, hogy sötét képzeteken is csüngjön, melyeket gyöngéd érzelmei bámulatosan fokozni képesek.

4.

Élvezzük gyakran a szabad levegőt, a tiszta eget, a szép természetet. A szép természet gyorsan felvidít. Erdő, völgy, mező, virány egészséges tápot ad érzelmünk, gondolatainknak: szabadabban lélegzünk a természet kebelén. Ezer szép tárgy köti le figyelmünket s mintegy felhív, hogy ártatlan örömeikben részt vegyünk. A komor képek lelkünkben mindinkább eltűnnek és lelkileg megerősödvé, vidámban térünk vissza hajlékainkba, mint

a hogy elhagytuk volt. Igen sok ember vidámban, jobb kedélyű lenne, ha gonosz szeszélyei elől a szép természetbe menekülne. Az, a ki örökösen olvas, szellemet ölt ünnepléses látogatásokat tesz, vagy mindig kártyázik, lakomázik, a ruházatra feleltébb sokat ad, az olyan ember, különösen a városi, egészséges, természetes fejlődés helyett uri fogásaiban, tulzott szenvedélyeiben mintegy eltemeti magát.

5.

Ne gyengítsük el testünket, mert megdönthetetlen tapasztalat, hogy az előbb vagy utóbb megbénítja a lelket s így rosz kedvűek leszünk. Ne legyünk indulatosak, de legyünk mértékletesek az evésben, ivásban; ne kényeztessük el tagjainkat, az orvosságot csak akkor használjuk, mikor szükséges, sokat ne aludjunk, de ébren se maradjunk sokáig; oly iratokat, melyek képzelődésünket könnyen felizgatják, ne olvassunk, titkos bánattól óvakodjunk és végre kerüljük a korai vagy gyakori élvágyat, mert mindez megfosztja lassanként a testet természetes erőitől s akkor a lélek hatalmas elvész: ha ez pedig megtörtént, akkor erkölcsi, erős én-nünk szomorú érzelmek játékvá, kicsapongó szenvedélyek lakhelyévé fajult. Kerüljük tehát gondosan egészségünk minden ellenfelét, ha jókedvűek akarunk maradni.

TÁRCZA.

A ROSZ KEDVRŐL.

Essai: írta Pokels.

(Vége.)

2.

Keressük fel oly emberek társaságát, kik nem rosz kedvűek vagy ritkán vannak rosz hangulatban. Az emberi lelkeket felbonthatatlan rokonszenvi szálak kötik össze és a rosz kedvű ember már azért is veszélyes, mert a szívet elkedvetleníti, elszomorítja. Vétezzük fel magunkat gondolkodások, érzékenységek ellen s ne higyjük, hogy a külső kötelesség, az udvariasság kívánja, hogy valamit tőlök elsajátítsunk. A rosz kedvű ember beszédmodora, sötét homloka, hideg, könnyen hevülő lénye balgaságig fokozott felindulása — száz meg száz komor képet ébreszt fel bennünk, úgy hogy a mi arc kifejezésünk is komoly lesz és elkedvetlenedünk.

Vidám ember ellenben megóv ettől. Bátoritása, derült arca, ötletei, rokonszenves érzelmei lassanként lelkünk világába lopóznak és legyőzik a dämönt, mely kedélyvilágunkat uralni akarja.

Azt mind ő pótolja. Az anyát, az urnót, álmokat és vágyokat. Nem szól, de szelid szemének pérére egy fényes csepp gyűl s ott rezeg a hosszú pillákon . . .

„Azt hiszed Etti, hogy nem szeretlek eléggé.“

A leánykáról egyszerre elrebben erre a könyvesre a gonosz. Hozzá fut a mamához, átöleli, rádől s ráerőszakolja a széles sófára.

„Édes te, ne haragudj reám. Ide teszem, mint rég, tudod, az öledbe a fejem, te megsimogatod és megsókolsz. No nem csókolsz meg? bünteted a leányodat, a te engedelmes kis leányodat.“

Aztán onnan feltekint a Lili arcába s vígan folytatja:

„Ugy-e nevensz már. Akkora vagyok, mint te, csak hogy te szebb vagy. Az ajakad gyönyörű Lili mama — ez a keskeny, finom ajak. Nézd az enyémet, milyen puha; szeretném, ha olyan lenne az enyém is. Az anyánké milyen volt? Hiszen te ismerted, téged ő is csókolt. Oh ha megölelhettem volna engem is, ha én is megölelhettem volna . . . édes lelkem.“

A kis város ott kinn alig létezik a Bán palotára nézve. Ott jó, megy a közönséges nép közönséges foglalkozásokban. A kereskedők fáradnak, a mesteremberek fáradnak, a paraszt fárad s mind nagyra vannak a fáradságokkal. Ezelőtt az efféle észre se vette senki! Hát mire valók?

Csak a papok járnak be a Bán palotába tanítani és némi egyéb népek, a kik árulnak egyet-mást. A tágas piacon, ha vegyes publikum gyűl néha össze, hogy „alkotmányoskodják“, ha zászlókat lobogtatnak, kiabálnak össze-vissza, Bán ur kedvetlenül s gúnynyal nézi s beteszi az ablakokat, kizárandó „a rossz levegőt.“ Ha csendes holdvilágos estén polgárkisasszonyok sétálgatnak azon néhány vénhedt fa alatt a kerítés megett, Bán ur ideges lesz: „mekkora szájuk van, mintha övék volna itt a világ?“ Sőt a paraszt is, e políciát emlegető vakmerő paraszt is . . . eh nem érti az embereket Bán ur! Mi lesz? Hová megyünk?

Mindennek meg kell változni. Csak várni kell

rá. A történelem tanulságaira kell esküdni és várni. Bán Gergely tenni is szeretne — de hol a gárda, melynek soraiban vagy élén tenni lehet? Elkábulva az új idők füstjétől szunyad. Némi keserűséggel látja. Visszavonul és vár. Felébrednek majd! A Bán palota is várhat. S inkább roskadjon a földre, se hogy a mult idők dicsőséges emlékeit megháborgassa benne ez a rüpök szellem. Majd kitáruznak ismét a kapuszárnyak s a barna tölgyajtók, majd hangzani fognak a vén falak, majd a folyosók megtelnek finom néppel s a régi ezüst kupákból, a nagy asztal körül daliás leventék isznak áldomást . . .

Majd! Lesz-e ideje Bán Gergelynek megvárni azt? A mája is . . . És némi sejtelem üldözi, némi szorongás bántja. Hát ha belevész, eloszlik az iszapba, a mi fényes, hatalmas.

Hiszen itt van a doktor. Jó faj, erős faj minden porczikájában. A Deék urak voltak mind, első hadban, törvénylátásban. És ezt itt magához rendeli az almás kofa, hogy kimarjult lábát igazítsa helyre. És rárivall, ha nagyon ropogtatja a csontját.

S ha eljön Bán Gergelyhez, csak a kufart látja benne a beteg ember, ki vásárra hozta, a mivel bír. A tegnap máshol pakolta ki. ma Bán Gergelynél kínálja.

Hát jó! csak adjon minél többet — megfizeti Bán ur — csak hogy adjon, mert kell. Ez a czudar máj megesz egy Bánt. A hónapok telnek s aszik a hatalmas ösök ivadéka. Bőre ránczosodik s megsárgul: az ereje fogy s a csontjai mintha megnőnének. Vad fájdalom kíséri meg néha az erejét rajta. Bán ur küzd és bizonyos elégtételt érez, ha kifoghat rajta. Egy panaszos szóval sem árulja el, hogy szenved, sem egy sohajtással. Csak szigorubb, a félelmisséig szigorú.

HISZ ÚGY VAN, ÚGY . . .

Hisz úgy van, úgy! Szerettem én is,
Úgy mint a többi balga . . .
S mi lett a vége? Mint a többi
Meg lettem én is csalva.
Kopott dolog, ugy-e? Ezerszer
Hallátok váriálva? . . .
Hisz úgy van, úgy . . . Csak ezredikszor
Már legalább ne fájna!

Hisz úgy van, úgy! Mi boldog úgy se
Lehettünk volna együtt!
A sápitás mit sem segít már,
Legokosabb: feledjük!
Szívünk szótárából töröljük
E szót ki, hogy: szeretni . . .
Hisz úgy van, úgy! . . . Csak mint beszélni,
Oly könnyű voln' feledni!

Hisz úgy van, úgy! Lehet találni
Mástat és érdemesbet;
Sőt, hogyha jól utána járunk:
Tán gazdagabbat, szebbet!
Igy legalább a rászédés még
Tromf nélkül sem maradna . . .
Hisz úgy van, úgy . . . Csak mindez aztán
Boldogságot is adna!

DENGI JÁNOS.

A KIK CSÓK ELŐL SZÖKNEK.

— Novella a gesztenyék hazájáról. —

Irtá:

DEÁK ALBERT.

(Vége.)

Almaviva gróf nem méltóztatott tréfálni.
Álma is betelt. A baraczk csakugyan vírágot hajtott.

Hosszu menet közepén, négy fehér ló-
tól vont kocsiban ült Almaviva. Mel-
lette hófehér ruhában a myrtus koszo-
rus tündér szép hajdon. A menetet trom-
bitások csapata vezette, kék-fehér esikós ruhában,

6.

Tegyük mindig jelenvalóvá a mindent tudó, bölcs, sorsunkat intéző gondviselés megnyugtató gondolatát. Ha szorgalmasan és komolyan arra gondolunk, hogy egy bölcs, legfőbb és jóságos lény akarata nélkül a világon semmi sem érhet bennünket, valóban boldoggá akar tenni, s hogy magok a szenvedések is javunkra szolgálnak; ha természetünk jeles képességeit az erkölcsi végezzel eléréseért, valamint a már élvezett örömmek nagy összegét emlékezetünkbe hozzuk: ha végre megnyugtadjuk magunkat, hogy egy boldogabb jövő sok szenvedett igazságtalanságot tesz jóvá és az isteni bölcsesség terve létünk érdekében tisztán nyilvánul: valóban nem volna önbecsületünk, sem bizalmunk az isten iránt, ha ily gondolatok, életünk szenvedéseit, szívünk bánatát meg nem könnyíték! Igaz, hogy nem győződünk meg mindig a felől, hogy az, a mi bennünket ér, mindig a legjobb; érzelmeink e meggyőződés ellen küzdenek; de óhajtható, hogy az ész világa előtt e gondolatok megvigasztaljanak. A természet örök rendjéből, összhangjából — a mennyire elménk ezt beláthatja, vonjunk következtetést és meggyőződünk, hogy az emberi társadalomban is kell — minden hiány, rombolás daczára — örök ezélnak, összhangnak lenni!

7.

Azon embereket, kiknek sorsa, gondolkozás

a miénkkel egybefügg, inkább kellemes, szeretetre méltó, mint rút tulajdonaikról ítéljük meg. Legtöbb szeszélyünk onnan van, hogy embertársainkra haragszunk és velök elégedetlenek vagyunk. Egy kis vétség már felharagít, bizalmatlanná tesz. Jobb szívvel hallgatunk azokra, kik másokról rosszat, mint azokra, kik jót mondanak. Világos, hogy a rágalmazásnak igen sok barátja van a világon. Legyünk méltányosak mások megítélésében, óvakodjunk attól, hogy minden vétséget a jellem rovására írjunk. Az emberek számtalan esetben jobbak, mint hisszük s bizonyára nem sokat éreznének, ha úgy volnának alkotva, nevelve, mint mi akarjuk. A könnyelműség, elhamarkodás, előítélet és tévedés még nem egyértelmű a szándékos sértéssel, ezért a különböztetést meg kell tennünk, ha igazságosak akarunk lenni. Gondoljuk meg, hogy minden ember más helyzetben másképp gondolkodik, mindenkinek megvan saját igaznak tetsző önérdeke, de a mellett jó tulajdona is. Énünket mégis csak mimagunk szerefjük legjobban; ez az emberi lélek természetéből foly: A ki mindig gyanakodik, az szerencsétlen ember!

8.

Korlátoljuk — a mennyire lehet — önbecsünk- és önérdékünkéről alkotott magas fogalmainkat; vagy legalább ne éreztelessük, ne nyilvánítsuk azokat mindig és mindenütt. Ha magunkról igen sokat nem tartunk és másoktól igen sokat

CZIRJÁK ALBERT.

*

utánok a tánczosok jöttek, hat leány, hat fiu, kezőkben dobbal s lejtették a mayolitánát. Utánok lovasok bokkrétával, tollal, csinos barettájukban...

Mind ott voltak a fényes menyekzői menetben, csak az urak és hölgyek hiányoztak. No meg — a fekete lovag.

Almaviva grófnak menyasszonya oldalánál eszébe jutott az álma. Szinte félt, a mint a templomhoz közeledtek. De annak ajtajában senki sem állt más, csak Pikó, vörös ünnepi ruhában, mélyen meghajtott fejjel, földre hajtott karddal, alázatosan.

Van valami sátni ebben a gyerekben, mormogott a völegény, a mint Pikó olajbarna, sólyom arcára nézett. Aztán elfeledte. Boldog volt. Teréza olyan szép menyasszony! Fehér mint a lilium, csak a harmat, a köny hiányzott szeméből. Arczáról, mint az alabástrom hólapjáról, nem olvashatótt le senki örömet vagy bánatot — pedig valaki erősen szeretett volna olvasni róla. Maritta. A véletlen akarta-e vagy Maritta maga, ő volt az, a ki az udvar cselédei élén üdvözölte a kastély új asszonyát, pompás virágcsokrot nyújtva át neki; s midőn szokás szerint homlokon csókolta őt, mint-ha csak a fülébe sugott volna valamit vagy talán bizonytalan sejtélemtől, Teréza arcza még fehérebbé sápadt.

Maritta az asztal körül is felszolgált, mint csinos kelyhes leány. Ő töltött piros madeirát a vendégeknek. Almaviva gróf peczkesen ült az asztal fejjén, ősz hajszálait nagy karimájú baretta fedezte s ifjasan érezte magát. Sűrűn töltetett poharába és mindegyre valakire „szállott.” Menyasszonyát később derékon ölelte, mosolygott reá, és tele pohárral, édes asszubbhorral kínálta. Majd dalba kezdett és a zenészeket nógatta. Uram bocsá! földhöz is vert pár üveget, úgy hogy a környezet karon fogá s háló-termébe vitte. Ott azután egy karszékbe ült és korbácsosul fenyegetve mindenkit, a ki háborgatni meri, földnehéz álomba merült.

S a míg ő boldogan álmodott, Teréza kihajolt ablakán, nagy zokogva sirta el az éjnek végetlen fájdalmát s azt gondolta, jó volna ott alant a márvány kövön széltűznia fejét vagy elveszni a távolabb esillámló Tajó szőke hajjai közt.

Olyan bús volt az éj is, pedig olyan szép. Rezge, hideg holdfény pihent a jegenyék ágán, valahol csalogány vert a bokorban, sohajtozott az esti szél. S a mint a szép Teréz zokogott, a Tajó hullámainak halk moraja felelt rá. Olyan szépnek látta volna ezt az éjlet egy boldog menyasszony, úgy szivta volna édes kéjjel a rózsák illatát, kire a szerető csókja vár! De Teréza leszakítá fejéről a myrtus ágat, megálkozta minden virágát...

S akkor egy tiszta hang, a mandolin hangja rezgett az esti légen végig és az ismerős dal kíséretül:

„Születtem cypirus lombok árnyán
Fölöttem csalogány dalolt
Az első dal, a mit tanultam
A fájdalomnak dala volt,
A fájdalomnak dala volt...”

Teréza elfeledte az átkot s csak áldásra volt hangja. Minden tagja remegett és imát rebegve térdelt le az ablak szögletében. A gyérvilágu olajlámpa ekkor egy setét, magas alak árnyát veté a falra. Pikó volt az. Könnyen veté át magát a kő karzaton, kezében törrel.

„Ne félj — suttogá törét övébe dugva — csak addig volt aczéla szükségem, a mig idáig érkezem. Ezzel itt elbánok balkezemmel is.”

És Teréza ölelő karából nem birt kitejtözni, csókjai elől nem birta elvonni ajakát az asszony, a ki még ma másnak esküdött hitvesi hűséget. A

mig a völegény álmodott. Hanem inkább keblére simult, derekához tapadt, két kezét vállán szorosán összefonva és azt mondta:

„Ne hagyj el!”

Pikó szeme fölillant e szóra.

„Jöss-e velem?” — kérde. „Itt hagyod-e ezt a fejedelmi palotát szegénységemért? Almaviva bársony ágát, szerelmemért? Bujdosol velem a világ elől, türsz-e, szenvedsz-e, áldozol-e értem? Mert a kincs és a kényelem hajlékából vad állatok odvába vezetlek, puha párna helyett sziklára hajtjuk fejünket. Egy élő rettegés lesz sorsod s vigaszod csak ez én szavam, támaszod az én erőm. Bizol-e bennem? És végre, végre nem féled megtörni esküdet, mit szent házatokban, pap előtt fogadtál?”

Teréza felelet helyett még jobban odasimult hozzá, a lovag barna arcát az ő arcza-havára vonta és csókja melegével bizonyította, hogy igen bizony, megyen. Alszik kópárnán, vad állatok odvában, nem fog félni semmitől, csak szeretni fog.

Pikó erre izmos karjára vette őt s leszaladt édes terhével a lépcsőkön, át a kerten, hol tüzes fekete méne várta, harapdálva esendesen a füvet. Pillanat alatt nyeregben termett. Pikó megveregette a mén erős nyakát: „Noédes Sultánom, mehetünk!”

Hanem ugyanakkor Sultán fölágaskodott, elhorkantva magát. Egy fekete alak csapott ki az útra elébe; egy a boszuálló périk közzül: egy némbor szétzilált lobogó sátorhajjal, tépett ruhában, sikoltozva, mint a vérese s gyors mozdulattal, mint a párducz. Megrugadta a kantárt erős kézzel s villogó fogakkal, ziháló mellel kiáltott rájok:

„Ismerlek? Nem vártatok ugy-e? Ismerlek? Én vagyok Maritta! A bosszuálló isten! Ismersz-e Pikó? A szeretőd voltam. Átkozottak, megálljatok! Hová futtok előlem? Szökni, egyik a kedvesétől, a másik a nászágytól. Nem engedlek szép Nárciszvirág, téged sem jó lovagom. Itt tartalak, összesikoltok mindenkit, az egész világot, hogy lássák a szép párt. Hej! Haló! Segítség, segítség!” És keze mint aczel kapocs úgy tartá a Sultán kantárát s Pikó hiában igyekezett lefejtetni azt onnan.

„Nem, nem engedlek!” — kiáltá Maritta dühtől habos ajakkal. Ezt a sápadt Nárciszt épen nem engedem, hanem rút házasságtörésért elfogom, elárulom, s ha a nagyok meg nem teszik, majd én szakgatom szét darabokra! Haló! Ide, ide!”

Pikó nem tudta, hová legyen ezzel a szép fenevaddal, mely úgy csüngött rajtuk, mint menyét a keselyű húsában. És sikoltozott tele tüdejéből. Törével hiába fenyegette. „Csak rajta! Várom, oda szurj, a hol legtöbb csókid ért!” — sikoltozá. Ekkor Pikó sarkantyuba kapta lovát s egy hirtelen mészéssel elvágta a kantárt s Maritta ott maradt az úton elterülve: markolva kinjában a füvet. De csak egy pillanatig; de aztán felugrott s mint a villám röpiült át a kastély kerten, fel a nyitva hagyott ajtón, egyenest a gróf hálótermébe és az álmodó völegényt megrázta vállán teljes erejéből, hogy az ijedtében majd elejté a fejét.

„Vén csontváz! Ébredj! Ellopták a feleségedet!”

Almaviva fejből álom és mámor egyszerre eltűnt. Még a köszvényét sem érezte.

„Lovat ide, Sultánt, leggyorsabb paripámat! — kiáltozott s úgy hajdon fölvel rohant Maritta után, ki körül szaladva a kastély minden folyosóján, egy fáklyával kezében, folyton tüzet kiáltott. A cselédség tódult ki a folyosóra, félig öltözetlen, borgózzel fejében, összeverődve egy csomóba. Azokat aztán bajos volt lóra ültetni.

„Sultánt nekem!” — kiáltozott a vén gróf.

„Azon mennek épen!” — kiáltá Maritta.

Végre kapott egy lovat magának s Marittával oldala mellett, vágatva megindult a csapat élén.

„Félek nem érjük be a gazokat!” — mondta Almaviva Marittának. „Sultán a leggyorsabb lovam.”

„Ne félj! Sultán kettős terhet visz. A kantár el van vágva. Csak egy irányban futhatnak s azt az irányt jól tudom, hová vezet. A Quada lupe szakadékhöz. Ott vagy a halál, vagy a megadás vár reájuk. Én a pokolba is utánuk megyek!”

S aztán szóltanul vágattak tovább. Kisérteties látomány volt az, egy örülten száguldó csapat, fáklyák fénye mellett.

Először csak Maritta sejtése, majd egy fehér pont vezette őket: Teréza menyasszonyi ruhája. Maritta jól sejté. Sultán fáradott már s a távolság köztük egyre fogyott s ott, hol a széles ut a szakadékos hegyek közt egy lábnyi széles csapássá szűkült, megállt a rabló lovag s harsány hangon lekiáltott a völgyeljőn felgyekvc Almavivának:

„Hej, kasztíliai nemes gróf! Ha nemes vagy és lovag, elfogadod, a mit ajánlok. Itt az ormon vivjunk meg a leányért s a ki megél, azé legyen. Mert tud meg, a ki megvédni egy asszonyt nem tud, nem érdemli, hogy az övé legyen.

„Ne vivj! — sugá Maritta. Megöl. Élve fogd el őt! Többen vagyunk, küld a csatosokat elől!”

„Szolgával nem verekszem! Majd adok én neked kutya!” — kiáltá vissza a gróf és ügetett felfelé tovább.

Pikó csak előre mehetett már, föl a meredek ösvényen, honnan egy sikamlás a pokol torkába viszi. Ott mellettök mormogott, csattogott az örvényben a hegyi víz, a Tajó egy ága, hegyes sziklák között, tuffelöl meredek sziklafal, kiszögelő ormokkal oldalán. Maritta azt a helyet ismerte jól, pásztor lány volt valaha s kecskét legeltetett a hegyek közt. Tudta, hogy ott tovább haladni egy a halállal.

De Pikó keblére szorítá Teréza puha keblét, ajakát ajakára nyomta s azzal megsarkantyuzva lovát, szikrázó patkóval, neki vágott a hegyi útnak.

Senki se merte utána csinálni azt. Amultan állt meg az egész csapat, csak Maritta korbácsolta lovát. Hanem az visszahökölt a zugó folyamtól, a setét örvénytől és nem ment tovább. Akkor a leány kantárát a nyakába csapva, leugrott a nyeregből, felhagott az öreg gróf kengyelére, sima karát nyakára fonta, hogy izzó bőre arczához ért s azt mondta kéjes, forró lehelettel:

„No hát lássuk, milyen vagy te, ha az olyan volt!”

*

Vajjon akkor azoknak testét a Tajó hőmpolygotta már? ...

Méhes Sámuel ref. tanár ifjusága.

Méhes Sámuel Berezki s Szabó barátimmal a Zentner vendéglőjébe — de már a földszinti szobákba sieték, barátimat 1783-beli rebusival megvendégelendő. — Mídon itt örömele kebellem lennék, a melékszobába hívanak, hol a szeretett leány tevé szives üdvözetét — (nem tudá, hogy ez lóként az ő munkája) s ezen szives résztvét vala legkedvesebb jutalmam. Késő estve terek szállásomra s ezen nap vala egyik legszebbike életemnek, mit különös jutalmazó öröm követett. Atyámnak kit e tudósítás-

sal csak meglepni kívántam, semmit sem is irtam vala, hogy e jutalomra magam is concurrultam vala. Máig sem tudom mi módon tudta legyen ez-et meg Bécsben Pánczél s az egész ünnepélyes jutalomkiosztást Magyar Kurir című hírlapjába igazatá. B. e. édes atyám már rég beteg ágyában feküdt. édes anyám nem vala honn, ki midőn hazaérkezék, atyám könyes szemekkel, reszkető kezekkel nyújtá a hírlapot olvasás végett. Anyám e jelenet okát képzelni sem tudá s atyám szavaira az öröm elfogá. Az nap estve majd minden atyafiak, barátok atyám köszöntésére siettek. Még fél-évig folytatam ezutá heidelbergai tanulásomat. Különösen hibáztatam már ma azt magamban, hogy reggeltől estig, majd minden óráim lezckékel valának elfoglalva s a hallottaknak megemésztésére nem vala üres időm.

A következő 1809-ik év elején vevém azon örvendetes tudósítást, hogy az erdélyi ref. egyházi főtanács a kolozsvári főiskolába Physika és Mathesis közoktatói székére kinevezett, atyámnál hagyatván a philosophiai tudományok tanítását.

Ezután csakhamar mártius 12-én ebéd felett Zentnert gutta ütés érte s még azon éjjel meghalt. Ez nap és éjjel mind a beteg ágya mellett voltam, s ily bánatos érzések s szomorú foglalatosságok között nem is gyanítám, hogy forrón szeretett s tisztelt atyám is éppen az nap hala meg.

Más nap a bú miatt ágyba fekvő leány Katalin könyek között köszöné meg hozzájuk e szomorúság óráiban mutatott szives szolgálatom. Ezután csak kevéssel kinyilatkoztattam neki szereimem, valamint azt is, hogy nómül venni szeretném. Érzékenyen s fainsággal tudtomra adá, hogy ily mesze idegen földre, minden atyafiaitól, barátitól örökre elszakadva leutazni nem kíván.

Aprilis elején vevém a szomorú tudósítást derék jó atyám haláláról — a gyászlevelet földre ejtve — a Neckár feletti közsírtára sieték s ott az egész napot jó atyám emlékét siratva töltém. Ekkor állapotom szorongató volt, egyfelől anyám esdekelve kérte hazautazásom siettetését, másfelől a minden óráin kiütendő francia háború fenyegetet a hazautazás elzárásával. Minden nap francia ezredék mentek Heidelbergán át Austria felé. De pénzem, melyet néhai boldog e. atyám úgy febr. elején Bécsbe számomra küldött nem érkezett — Pánczél, kinek kezébe küldött, elköltötte. E szorongató állapotomban Suchow tanácsoshoz menék, kinnél ugyszólva házi barát valék — pénzt kölcsönzendő — de pénz helyett üres, szép szavakat nyertem. Más nap magához hivata titkos tanácsos Langsdorf. Fijától értette — mondá szomorú környülményeimel, s ha pénzre van szükségem, jelentsem, mert azonnal adat a mennyi utamra kívánatik, s ezen kívül mindenütt, hol adós lennék érettem jót álland. Alig tudék szavakat találni a derék férfianak, — ki engem csak lezckéiről esmért s kinek házával éppen esméretlen valék, — e ritka jóságát megköszönni. A derék ember egy nagy kereskedőhöz szolló levelet ada kezembe, melyben kéri, hogy számomra kölcsönözzön pénzt s ha egy év alatt meg nem fizetném, magát annak megfizetésére kötelezi. Onnan azonnal 5 procent évi kamatra elegendő pénzt kaptam. A vendéglőbe 100 ezüst forint ét-pénzzel tartozván, az arról irt kötelező levelem Katalin telyességgel el nem vette, sőt mondá, sértésnek vejéndi, ha arról többé szót tejendek, többet biznak esmért characterembe, mint az iránt holt betük bizonyítását kívánák.*)

*) Midőn hazuról egy köszönő levél mellett ezen adósságot felküldvén, a leány érzékenyen válaszola, s kijelenté, hogy megbánta, hogy ajánlásom el nem fogadá; az ő társaságában ment is lettem volna azon veszélyektől, melyek utközből értének.

Dolgaim sietve rendbe szedém s barátaimtól búcsút vevék — utoljára a szeretett leánytól, ki maga is könyek között megcsókola s emlékül silvett méjképét adá...

Mintegy april 10-én este elindulék, a város határán találám az ifju Suhow barátomat, ki reám várva föllem végbúcsút veve.

Éjjel nappal utazva kevés napok mulva egy nyugalmazott Oberstlieutenant, egy asszony és orvos társaságában éjszakának idején Nürnbergbe érkeztem. Itten másnap viradatkor, midőn éppen már postaszekerekre akaránk ülni — akkor érkeze a tudósítás a francia háború kiütéséről, s még az nap francia sebesekek hozának be a városba. Az alezredes reá három nap után sétálni menvén a mezőn a közel álló austriai előseregekhez átszökött, mivel a Bellegarde hadi teste Csehországból jöve már Nürnberg mellett állott. És mintegy hetet még Nürnbergben mulattam, míg a francia seregek mind eltakarodtak, s híre volt, hogy már egészen Regensburgig nyitva lenne az út. Regensburgtól már mintegy 2 posta mértföldre hallók az ágyusztól onnan felől, valamint megértők, hogy az austriai seregek Regensburgot minden óráin megvevendők — erre nem várhatva Csehország felé indultunk — az austriai előseregeknél uti leveleinket megmutatva átbocsáttattunk s így a mezőn fekvő 30 ezer austriai seregeken keresztül utazva — még az nap estve Ambergbe — a főhadi szállásra értünk; itt más módon szállást nem nyerhetünk, hanem megengedték, hogy egy hadi tiszt ágyába fekdjek oly feltétellel, ha az éjjel haza érkezne, onnan felkeljek. Másnap megértők, hogy Regensburgot seregek megvették s ott 1500 francziát fogságba ejtettek, uti leveleinket nagy bajjal arra felé utasítottuk. Sok szidalmat kelle azért szenvednünk, hogy az előseregeknél uti leveleink visarva nem voltak, minek azonban akkori Ulanus ezredes, most főhadi elnök gr. Horday vala oka, kinek az előseregeknél uti levelem bemutatám. — Még az nap Regensburgba értem, hol nagy tábori mozgások valának; a Dunán álló köhídon kívül még egy hajós hid vala felállítva, melyek teli valának austriai seregekkel, a város tele vala győzelmi hírekkel, hogy a francziák teljesen meg lennének verve s Napoleon 40 ezer emberrel egy erdőbe a miéinktől körülvéve. Azonban ellenkezően állottak a dolgok: estve későn találkozáim az utcán az alezredes volt útitársammal, kitől értém a mienkek teljesen meg lennének verve, azon éjjel Károly hg. az egész armadával a Dunán Csehország felé visszavonuland, s más nap a francziák Regensburgban lesznek. Még azon éjjel szekért fogadánk (az orvos és asszony uti társaimmal) s vándor útnak indulánk, de minden kapuk oly tömve valának a visszavonuló austriai seregektől, hogy lehetetlen vala a kimenetel, ezért egy a kapu melletti nagy vendéglőbe behajtatánk, hogy ha a seregek takarodásával a kimenetre rést nyerhetünk, azonnal tovább utazzunk. Reggeli 8 órakor az ágyuk szünetlen dörgének, később a kis puskatűz is Regensburg falai alatt volt, — 8 ezer lovasság tartóztatá az ellenséget s négy ezer austriai gyalog katonát bujtatának áldozattal a vár alatt, a várost fedendők, hogy az alatt a Károly hg. armádája a Csehországba való visszavonulásra időt nyerhessen. Egész nap nyugtalanságban telék el. Délután a behajtott granatoktól a város meggyula s mindenfelé égelt — az austriai katonák a városon keresztül futva predáltak, a sebesekek is szünetlen hozák be, magam is kötöttem be némelyeknek fejeken levő vágásaikat angol flastrommal.

Estve a váron az ágyuk által rés lövetett s a francziák rárohanással a várost megvették — trombita s dob lárma mellett rohanának az utcákon, senkinek sem vala kegyelem; az előtők futó katonákat lelőtték, az ablak alatt is, melyen kineztem szemeim előtt rogya le egy katona halva. A város prédára adatott, aranyaimat strimflim alá, óráimat s arany emlékpénzemet egy falbeli almariom falmelletti hasadékába rejtém. A szegény lakosok, ha a tűz elől valamit menteni kívántak, midőn azt az utcán vivék a katonák által fosztatának ki. A tűz már azon vendéglőhöz is közeledvén, melybe beszállva valék — midőn a gazda becsesebb portékáit a pinczébe hordanák, azt tele találók francia katonákkal, kik az utcára nyíló pinceajtón haladtanak vala bé, s éppen a boros hordókat bontogatták. Szerencsémre a francziák bementé után csakhamar minden szállások elrendelődvén, azon vendéglő, melyben valék, hadminister Berthier számára rendeltetett, kinek segédje egy kapitány éjjelre porosan, véresen éppen azon ebédlő terembe fekvék le egy kanapéra nyugodni, melybe én egy kanonokkal együtt ülék, ki a vendéglővel szemben levő szállásról bátorság okáért az éjjelre ide vontá vala magát. — A hátulsó szobákba 10 francia közlegény szállított s a kapu előtt 2 francia őr állott, kik a gyakran behrohanni kívánókat visszatartóztatták; csakugyan mindemmellett éjjel egy csoport francia a kaput ezen kiabálások közt „vérrel vettük meg a várost, mely nekünk ez éjjel kivétel nélkül szabad prédára van engedve.“ Ekkor a kapitány a kanapéról felszökött, az ott szállásoló katonákat előszollitá s kivont karddal veré ki a behrohánokat, kiáltván: „ez a francia hg. Connetable, s hadminister szállása, tolvajok, ragadozók vagytok s nem katonák.“ Így szabadulék meg a kipredáltatástól, különben mindentől megfosztatva, egészen ismeretlen, kétségbe esés állapotjába maradtam volna e városba. — A vendéglő hátulsó részeibe levő ládáimat a katonák felhasogatták, de csak irásokat, könyveket látva, éppen hagyták. — Az irtózatoss éjjelt napfeljöttével borzasztó tekintet követé, az utcákon mindenütt holt és haldokló austriai katonákat leheté szemlélni, az utcák terítve valának puskával, karddal, csáköval s tüzes gerendákkal.

Dél felé bejőve Napoleon, előtte hozák a zsákmányul nyert austriai zászlókat, s követé őt Mamelukja Russán — s fényes general stabjától vala körülvéve. A francia testőrsereg még nem érkezett vala meg, hanem a bajor testőrsereg vala jelen akkori koronaőr most bajor királylyal, s marschal Wredewel, — Itt látám Massena, Berthier, Davous, Quidinot s több francia marschalokat.

TÖRÖK ISTVÁN.

(Vége következik.)

A B Á N Y A T I S Z T.

Dráma 3 felvonásban.

Irta: *

III. jelenet.

Irma, Kálmán.

(Folytatás.)

Irma.

Ábrándozó! Ha gondolkozni tudna,
Beláthatná: mi czélszerű, mi jó —
Szerencséje, hogy jó szülői vannak,
Kik nem figyelnek balga álmlra.

Kálmán.
S boldogtalanná teszik mindenáron.
Irma. Hogy érti ezt?
Kálmán.
Hogy értem ezt? Csak úgy, hogy Kempelennek Akarják adni...
Irma. No — és?
Kálmán. S ezzel örökre tönkretették —
Irma. Gondolja ön?
Kálmán. Tudom.
Irma.
Hogyan? Hisz ezt még senkinek se mondtuk;
A mama is csak most beszél vele?
Kálmán. Kivel? Miért?
Irma.
Ellával... s azért, hogy
Meggérte Kempelen. — De ezt
Még egyelőre csak titokba' mondom!
Kálmán. Kivel? Mikor?
Irma.
Tatától. Lenn a kertbe, most —
Az ünnepélyes megkérés csak este
Lesz majd, mikor a tisztelgésnek vége —
Kálmán. Nagy ég! S a tata beleegyezett?
Irma. Természetes. Miért ne tette volna?
Kálmán. De Ella? Ellát meg se kérdezik?
Irma. Most szól a mama vele.
Kálmán. Most? ... Derék!
Mikor már odaadták!
S ha Ella most nem egyezik bele?
Irma. Saját javáért meg kell tenni!
Különbben is ő gyermek, a kinek
Mindig parancsol a szülő —
Kálmán. Parancsol addig, míg javát akarja —
Irma. Barátom, ön heveskedik...
Kálmán.
Ne értsen félre, kérem önt, kisasszony!
Lehet, hogy atyja jót akar vele,
Mert Kempelen, mint mondják, vagyonos;
De mondja ön: mit ér ez, hogyha Ellát
Nem boldogítja a vagyon, miképp önt?
Irma.
Mi boldogítja hát? Talán az ábránd?
Avagy tán Réti, ezt gondolja ön?
Kálmán. Ki más?
Irma.
Ebből mi sem lesz! Nem nekünk való.
Ebbe tata nem egyezik soha,
S a mama sem és én se, senki se!
Kálmán. S miért, ha kérdenem szabad?
Irma.
Azért, mivel haragba van velünk,
Tatát megsérté s véle meg bennünket;
El is maradt s nem is hallunk felőle —
Kálmán. S ha mindez nincsen így?
Irma.
Akkor se! Hisz még hivatala sincs
Olyan, a mely kényelmet biztosítson;
Szegény és hozzá származása is
Homályos, ismeretlen...
Kálmán.
Szegény, állása, származása? Hm!
Ha nem ismerném elveit, kisasszony,
Azt mondanám: a kortól elmaradt!
Állása van s minden bizonynyal olyan,
A melyre nőt akármikor vehet.
És származása, az is akadály?
Szegény szülőktől született, az áll;
De van esze, szorgalma s a mi fő:
Ambitioja — majd terem ezekkel
Olyan nevet, hogy büszke lesz reá
Ön is, kisasszony, érti, még ön is?
Irma. Nem vágyom erre...
Kálmán.
Vagy önnek Kempelen
Előbbvaló, mert gazdag és „magas“
Családból született? Ma már, kisasszony,
Minden család csak oly magas, a milyen
Magasra önön érdeme emelte.
Miként az ősök érdeme nem érdem
Reánk; az unokákra nézve: úgy a
Miénk se lesz utódainkra nézve.
Vethet reánk fényt ősünk neve,
De hogyha arra méltók nem vagyunk
S e fényt nem tudjuk legalább megóvni
A szennyből és mocsoktól: akkor
Csak törpeségünk fog pirulni érte —

Irma. Remélem, csak nem Kempelenre czéloz?
Kálmán. De ép reá —
Irma. Hogyan? Tud valamit talán?
Kálmán. Igen, tudok; es tudja meg ön is —
Irma. Beszéljen, kérem!
Kálmán. E gaz tiltott szerelmi frigyben él...
Irma. Ne mondja! Ah, kivel?
Kálmán.
Nevét még nem tudom; de szent,
Hogy így van; ép ma értesültem erről...
Irma. Hogyan? Kivel?
Kálmán. Ma hallám épen a kaszinóban...
... Egy tisztességes háznak gyermeke,
Ki csábítása áldozatja lett.
Reá iratta vagyona felét
S betábláztatta ősi birtokára,
Csakhogy hallgasson s tartsa gyermekét...
Irma. Gyönyörű, mondhatom!
Kálmán. Megbotránkozva szól mindenki róla,
Hogy Riegen Ella Kempelen jegyese;
Mert pár nap óta mindenütt dicsekszik,
Hogy Rézbányán a legszebb lány övé...
Irma. Ah, ez már szemtelenség!
És Ella tudja?
Kálmán. Még mitse tud.
Előbb azzal a szándékkal jövék,
Hogy elmondom a dolgot neki is —
De mért tetézzem fájdalomát?... S ne szóljon
E hírről, kérem, neki ön se semmit;
Elég, ha ketten tudjuk; kiderül
Ez úgy is —
Irma. Ah, ez már mégis valami!
Kálmán.
Most sejteti, miféle szerelem az,
Mely e hímpelellér lelkében lobog;
Milyen jövő az, mely Ellára vár,
Miért akarja mindenáron őt,
Mint szép leányt, mint szüzi, tiszta lényt —
S hogy atyja —
Irma. A nyomorult, gazember!
Kálmán.
Így van, kisasszony. S hallja most a többit:
Andor szereti Ellát még ma is,
Sőt sokkal jobban, mint eddig szerette.
Irma. Hogyan? Hiszen —
Kálmán. Érintkezének egymással ezért —
De hagyjuk ezt most —
Andor ma szintén megkéri kezét.
Irma. Kinek?
Kálmán. Ellának.
Irma. Nem értem önt. — S atyám?
Kálmán.
Majd végezzünk ő vele is; de most
Sietni kell. Kisasszony, ön leány,
Kinek szíve, ha nem is egyezik
Az Ellával — oh de ön is érez.
Felfogja tán, hogy mi a fájdalom:
Segitse Ellát, kérem önt, kisasszony!
Irma.
Mivel segítem? Szóljon, mit tegyek?
Kálmán.
Menjen, beszéljen a mamával;
Mondjon el mindent, a mit én beszéltem;
Iparkodjék meggyőzni őt, hogy Andor
Nem érdemes e szörnyű gyűlöletre.
Hogy Ella élte hozzá kötve van.
Kergesse ki ez élvsovár ripőköt.
Ön jó, nemes s e mellett Ella önnek
Nővére is, segíni tartozik —
Ne hagyja egyedül!
Irma.
Mindenesetre megteszem; de azt,
Hogy mindebből mi lesz ma, nem tudom.
Kálmán.
Ne féljen semmit, én is itt vagyok.
Irma. Jó, megyek! (Indul.)
Kálmán.
Tudtam, hogy önben nem csalódom,
Hogy ön ügyünknek szószólója lesz.
Szegény leány! Úgy is rég nélkülözötte;
Pótolja most ki, a mit elmulasztott;
Legyen barátja, segítője, Irma!
Ha valaha, most van szüksége rá.
Nincsen szegénynek senkije a háznál,
Ha ön, a testvér, nem segíti őt.
Irma. Szegény, jó Ellám!

Kálmán.
Tehát dologra, ép együtt találja —
Én most egy percze Andorhoz futok
S tudósítom a történetéről őt;
Mert mindenáron szólnom kell vele,
Mielőtt itt lesz...
Mindjárt jövök, azonnal itt leszek.
Atyjával is beszélnem kell, a míg
Andor megérkezik. Megyek. (Indul.)
Irma.
Csak térjen vissza gyorsan; önre
Nagy szükségünk lesz minden perczebe itt.
S most el a mamához! (El a jobb oldalra.)
Kálmán.
Ellának mondja: rögtön itt vagyok.
(El a bal oldalra.)

IV. jelenet.

Kempelen egyedül.

(Jön a kertből a közép ajtón; kiélt arc, elegáns öltözet.)
Itt sincsenek. De hát hová lehettek?
Már tivé tettem mindenütt a házat,
Sehol se látom egyiket se. Tán
Alkalmassint öltöznek. Az lehet.
No mindegy; most már itt várok reájuk.
(Leül egy fauteillebe.)
Ellával is beszélnem kell. Haha!
Enyém lesz, most már bizonyos, enyém;
Már Riegen ur is beleegyezett.
És ez a fő! A többi bliktri mind!
Itt minden úgy történik, a hogy ő
Akarja —
És ő neki akarni kell. Adósom.
Ha az enyém lesz Ella: tudja jól, hogy
Lemondok rögtön e követeléstől —
Mit nekem ez az ötezer forint?
Csak őt bírassam! Ő legyen enyém! Ah,
Előre forr a vérem
Az élvezettől, mely reám vár!
Gyönyörű lány! Az isten jó kedvében
Teremté őt, a legszebb földi lényt.
Soh' sem szerettem, nem volt földi nő még,
Ki lelkeket így megragadta voln'...
(Kitérőleg.)
No, Karolin! ... Szép ő is, az igaz;
De most már... Ella, Ella! Ez a lány!
Bájos, gyönyörű, nagyszerű teremtés!
Alakja olyan, mint a Libanon
Czedrusa: karsu, hajlékony, magas;
Sötét szemének büvülő világa
Mámorba szédít, örületbe ejt!
Ha szól, beszéde édes, mint a méz.
Ah, ez az ajk, ha ajkimhoz tapad majd
S e lilomkar hogyha átölel! —
Meggértek akkor földi kéj örökre!
Ezért a lányért szívesen lemondok
Minden gyönyörömről, a mi még reám vár
S egyedül neki fogok élni, neki! (Feláll.)
Bolond beszéd! Biz ezt már nem teszem.
Ő éljen nekem, ő a nő, nem én.
A nőnek az a hivatása, hogy
Érettünk éljen — mi vagyunk az ur!
A nő csak luxus s arra van teremtve,
Hogy élvet adjon, élvet és gyönyört!
Egyébiránt, mi engem illet, én
Kivettem ebből részemet eléggé —
S ha nem tudnám, hogy a mit Ella nyújt,
Tisztább, dicsőbb lesz minden más gyönyörnél:
Nőül se venném, annyit mondhatok.
A mi gyönyörre férfi szív sovárog,
Azt megtalálja nősülés nekül is —
S ezt megtaláltam magam is s kiittam,
Megundorítottam, ebből már elég!...
Elvonulok, lelkenek most magány kell,
Magány, édes, jó, tiszta levegővel —
Kiköltözünk falusi birtokomra
S a kéjt lehellő boldog életet
Az ő öleben álmodom keresztül —
Az emberekkel keveset törődöm;
Világot, embert, mindent ismerek! (Szünet.)
Magasabb czélok? Balga dőreségek!
Szaladjon értök a bolond. Biz én
Nem kinozom magam a más javáért,
Más sem törődik az enyémmel, az az

Enyém, a mit én szerezek magamnak.
Vagy álmodjam egy láthatlan világról,
Mely a valónak soha sem felel meg
S ezért kerüljek kába lángolással,
A míg a szükség le a sárba ránt?
Ilyen örült már nem vagyok! Az eszmény,
E körbefoszló semmi, csak maradjon
A féleszü ábrándozónak: engem
Csak az hevit, mi hasznót, élvet ad.
Ember vagyok; egy czélem van: az élet,
Ezért születünk s másért semmiért.
Mi tetteinkben nem ezért van, az
Fölösleges, haszontalan dolog.
A természet csak annyit követel,
Hogy életünket fentartsuk; a többi
Csak eszelősök káprázatja mind!
S ha czélem: élni, egyedül csak élni:
Legyen ez élet kellemes, nyugodt...
Ez az igazi philosophia! (Türelmetlenül)
De hol lehetnek ily soká? Se Ella.
Se Irma nem mutatkozik sehol...
(Az erkélyre megy s lenéz.)

Itt sincsenek. A társaság is elment
Sétálni. Ez már mégis különös —
Tán csak nem hagynak itt magamra? No
Ez kéne csak! Hadd lássuk itt... talán
(a jobboldali ajtóhoz megy s a mint felnyitja,
Ella jön; előbb meglepve, később rideg megvetéssel s
határozottan.)

V. jelenet.

Kempelen, Ella.

Kempelen.

Brávo! No valahára!

Ép önt kerestem, bájos Ella nagysád —

Ella (szó nélkül a tulsó oldalra megy.)

Kempelen. Beszélni óhajtottam önnel...

Ella.

Magam is önnel. Éppen jó, hogy itt van —

Kempelen (félre.)

Ühm, de különös! Tán tudja már?

(fenn) Kimondhatatlan örvendek —

Ella.

Mint értesültem, ön uram, atyámtól

Megkérte kezemet —

Kempelen.

Csakugyan így van... s most ép —

Ella. És mit mondott atyám?

Kempelen.

Ő beleegyezett. S így nincs más hátra, mint

Ezt önnel is tudatni, édes Ella...

Ella (megvető mozdulattal tesz.)

Kempelen.

Ép ezt akartam tudni adni önnek.

Ez okból hagytam lenni a társaságot.

Hogy, mielőtt még atyja is beszélne

Önnel, kikérjem beleegyezését...

Rég sejtethi, hogy én imádom önt.

Szívem, szerelmem az öné egészen!

Ah, rég gyötör már az a gondolat.

Hogy ön, kisasszony, az enyém legyen...

Ella.

Bevegezé, mit mondani akart?

Kempelen.

Bevegezém? Nem! Hallgasson reám!

Az első perczben, hogy megismerém önt.

Eloíthatatlan láng csapott szívembe:

És ez a láng azóta, mint a máglya

Sustorgó lángja éget és emészt:

S habár e lángnak égetése is

Kéjesb, miként a tulvilágnak üdve:

Nem bírja már szívem tovább. A vágy.

Hogy önt birhassam, napról-napra jobban

Emésztli lelkem! Üdvöt szomjazom!

Üdvöt, a milyet ezen a világon

Csak ön tud adni egyesegyedül —

Én szeretem, ah, én imádom önt!...

S hogy elhihesse, mily igaz szerelmem;

Mily önzetlen, mily tiszta láng emészt:

Kérjen akármit és én megteszem!

Parancsoljon s én rögtön teljesítem!...

Ella (ki eddig türelmetlen megvetéssel hallgatta.)

Ha oly önzetlen, tiszta láng emésztli:

Mondjon le rólam, ezt kívánom öntől...

Kempelen.

De... hogy... miért?... E tréfa... én...

Ella.

Komoly való, nincs semmi tréfa benne!
S még egyszer mondom: mondjon ön le rólam.
Mert az öné én nem leszek soha!

Kempelen.

Honnan e gyűlölet?... Nem értem —

Ella.

Érti, nem érti: nem szeretem önt,
Nem akarok a neje lenni önnek!
Ez, azt hiszem, elég —

Kempelen.

Sok is; nagyon sok; több mint álmodám!
De hát az ég szerelméért! Miért
Nem mondá ön meg nekem ezt előbb?
Hisz a szülői...

Ella.

Én? Önnek?... Örült ön, uram?

Hogy álljak én effélével elő,

Míg szándokát én velem nem tudatja?

Kempelen.

De hisz láthatá, hogy szeretem önt.
Szándékomat elárulhatta szóm,
Beszédem, tettem, szóval mindenem.
Önt tüntetem ki mindenütt, kisasszony:
S soh' sem mutatta, hogy ezt nem veszi
Oly szívesen, a mint azt én óhajtam;
Nyájas, szíves volt mindig... S azt hiszem,
Ez már magában is elég ok arra,
Hogy reméljünk...

Ella.

Ha önnek az, mit egyedül az illem
Parancsol minden lánynak a világon,
Elég volt arra, hogy reméljen: úgy
Nagyon sajnálom, rendkívül csalódot.
Az ellérés magába nem viszonzás,
A mi szíveség, még nem szerelem...
S ha ezt, uram, e perczig nem tudá,
Jegyezze meg magának... Eh, de végre is
Az ön hibája, hogyha így remélt
S nem az enyém, ki erre jogot önnek
Soha se adtam és nem is adok —

Kempelen.

Jól van, legyen hát; nem adott jogot;
Elhirtelenkedem a dolgot én;
Büntessen is meg úgy, a mint akarja:
Csak azt ne mondja, oh hogy nem szeret!
E szó alatt én összeroskadok...

Ella.

Ne érzelegjen, hagyjon fel vele.

Hiába fárad —

Kempelen.

Nem, nem! Lehetetlen már lemondani!
Ígéző lénye mélyebben van a
Lelkembe vésve, semmint ily hamar
Ki tudnám onnan azt szakítani!
Ella kisasszony! Oh ha most szívembe
Tekintene: látná mily hön érezek.
Mily szenvedélyek dühnek ott önért —
Tudom, megszánna s könyörülne rajtam!
Ábrándjaimban, álmaimba' mindig.
Mindig csak önről álmodom, csak önről!
Az emberek közt, a magányba csak
Az ön bájos alakja leng előttem:
Ez ingerel vágyakra: ez tanít
Remélni, hinni boldogságba' még —
Oh mondja hát, mért vel meg így, miért?

(Folytatása következik.)

PESTI POSTA.

XXIX.

Budapest, nov. 18.

Folytatom sötémet az őszi kép-ki-
állításán, mely különben is egyik ki-
váló nevezetessége a fővárosnak, s
általános érdeklődés tárgya. Tegnap
1054 látogatója volt.

Munkácsy festménye: Haynald
Lajos bíbornok érsek arcképe két nap előtt érke-

zett Brüsszelből, multkori levelemben azért nem
szólhattam róla. Nagy érdeklődést és figyelmet kel-
tő mű. Színezése rendkívül üde és élénk. Munká-
csy ecsetkezelésének könnyedsége meglátszik min-
den parányi részletén.

Arcképről lévén szó, Munkácsy festménye
után lehetetlen említés nélkül hagynom Ben-
czur két valóban kitünő festményét. Az egyik:
Gr. Károlyi Gyula, a másik Gr. Andrássy Gyula
életnagyságu képe. Különb az előbbi tetszik nekem
nagyon. Nincs benne az, mi rendesen chablon-sze-
rűvé teszi az arcképeket, az a bizonyos keresett-
ség, mely egy urat, vagy asszonyságot állít élénk
kipeckeltten, ünnepi öltözékben. Élet van ez ar-
czon, tekintet e szemekben és leirhatlan termé-
szetesség az egész alakon.

Ugyanc tekintetben érdemel még dicséretet
Csányi Gizella „Férfi arcképe“, melyet szin-
tén könnyedsége és a helyesen megválasztott hely-
zet tesz kiválónak és a Parlaghy Vilma nagy
feltűnést keltő arcképe saját magáról. E festmény-
nyel a művésznő nem csak azt árulja el, hogy
ritka szép nő, de azt is, hogy felette ritka tehet-
ség. A fehér selyem ruha vakító fénye, a szintő-
rés, a legkisebb redő is művészi kézre vall. Any-
nyira élénk és üde az egész alak, hogy ki látszik
lépni a keretből.

A kiállítók legjelesbjei között foglal helyet
Baditz Ottó. Különösen „Szeged 1879“ című
nagy festménye bilincseli le figyelmünket. Egy anya
menekülni igyekszik gyermekével a pusztító ár
elől, mely már egészen előntötte a házat, úgy, hogy
már csak a tető emelkedik ki a hullámokból. Ide ka-
paszkodott fel az anya s gyermekét a gölya-fészek-
be fekteti. Szép a gondolat s még szebb a kivitel.
A rémület és félelem nem hogy eltorzítaná, sőt
bájoslónak varázsolja a fiatal anyát. Ismerős arcz,
mely a művész több képein szerepel, de mindig
szívesen látjuk. Baditzban sok a poetikus érzés s
képeivel azért tud oly közvetlen és mély hatást
kelteni.

Ilyen közvetlen hatása és tetszetős a Tem-
ple János „Az ő nótája“ is. Mulató bús ma-
gyart ábrázol a mint a kocsmában, a czimbal-
mossal „huzatja“, maga pedig éneklé azt a „ke-
serves áldó“-ját. Pohár, palaczk, csörömpölve hull
le az asztalról, a cigány is jobb szeretne „má-
sutt lenni,“ s a csaplárné — talán épen neki szól
a nóta — kíváncsi ijedtséggel rohan be a nagy
zenebonóra. Milyen nagy a különbség Temple ezen
festménye és ugyancsak az ő bécsi életképe közt,
mely: „Ebéd után“ címet visel. Amott egészsé-
ges nép-alakok, csapszék, magyar élet, egy vá-
szonra vetett népdal, itt pedig mindannak ellen-
kezője: feszes és fényes uri társaság a „legma-
gasabb“ körökből. Ott komisz czankó, itt bordeauxi
és pezsgő, ott cifra szűr, itt frakk és uszályos
ruha: s a maga nemében tökéletes mind a két
kép. Bizonyítja ez a művész sok oldalúságát s a
rendkívüli szorgalmat és tanulmányt.

Két kisebb, de felette becses kép látható
Böhm Pál-tól, ki nagy előszeretettel foglal-
kodik a magyar nép-élettel, s a mi a külföldön élő
magyar művészeknél ritkaság. — alakjainak nem
csak ruházata magyar. Olyan ügyes két mun-
ka, mint a „Czigánytábor“ és „A mezőn“, valóban
diszére válnék bármely kiállításnak.

Feszty Árpád képe: „Odiseus Calipso
szigetén“ méltán sorozható a kiválóbb alkotások
közé. A távlat e képen rendkívül sikerült, az ala-
kok megrajzolása, nem különben színezése helyes
és hű-szép mű, s megérdemli, hogy mentől előbb
vevője akadjon.

Kubányi „Keresztelői lakoma“ és Szobonya „A beiratás“ című képein kiemelendő a természetből elcsúszott igazság, s a jó alakok s azoknak szerencsésen megválasztott, jellemző kifejezése. Kár, hogy mind a két kép — de kivált az előbbi — sok hibával van rajzolva, s hogy mindkettő előtt eszünkbe jut, hogy: levegőt festeni nem mindenki tud!

Van ezen a tárlaton egy nagy halmaz úgy nevezett: „csendélet“, és „zöldség“, ezekről én nem tudok írni, miért? — nem tudom. Sőt ha látom azt a csomó sárgarépát, reket és hagymát oda pingálva egy darab vászonra, akaratlanul is az a gondolat merül fel bennem, hogy a művész, ki ilyet tud festeni, nem szívéből meríti az inspirációt, hanem a gyomrából.

A tájképekről és külföldi festők műveiről majd jövő héten említek meg egyet-mást.

Isten önnel!

GABÁNYI.

KÜLÖNFÉLÉK.

Kolozsvárt. 1884. november 22.

— ERKSÉBET KIRÁLYNÉ névnapja alkalmából f. hó 19-én a főtéri anyateplomban ünnepélyes istentisztelet tartatott. A misén a megyei és városi hatóság, egyetem, honvéd- és közhadseregbeli tisztikar testületileg jelent meg.

— AZ ERDÉLYI MUZEUM-EGYELET történelmi szakosztálya f. hó 15-én ülést tartott, melyen első sorban dr. Boros Gábor n.-szebeni főgymn. tanár „Bethlen Kata grófnő élete“ című jeles dolgozatát mutatta be a titkár. Ezután dr. Brassai Sámuel olvasott fel egy kitűnő bírálatot Pautus „Milet Gloriosus“-ának Csiky Gergely-féle fordításáról. Utolsó felolvasó dr. Török István volt, ki egy tanügyi reformjavaslatot akart bemutatni 1791-ből, de az idő rövidsége miatt a tagoknak sajnálkozására csak a következő című fejezetet olvashatta föl: „Egy felállítandó iskoláról való projectumnak rövid summája.“ Mint értesülünk a legközelebbi ülésen dr. Török érdekes tanulmányából az elmaradt részleteket is fel fogja olvasni.

— SZÍNHÁZUNKNAK ismét három érdekes estéről szólhatunk, miket a kimagasló szereplők után elnevezhetnénk Gerő Lina-, Szentgyörgyi-, és Lányi-estéknek. Már a mult számunkban említettük, hogy a „Stomfay család“-nak Margit szerepe Gerő Linának legkitűnőbb alakítása, már pedig egy olyan színésznőnek — kit még rosszul játszani nem láttunk — legkitűnőbb szerepe mindenesetre remek alkotás kell hogy legyen. Az is volt. Szentgyörgyi-estének „A vén cigány“ vasárnapi előadását nevezhetnők. Még egy olyan kitűnő alakító színésztől is, mint a milyennek Szentgyörgyit ismerjük, meglepő egy ilyen alakítás, melynek legapróbb részletében is meglátszik a gondos tanulmány, a nélkül, hogy egy percze is a vén cigány alak rovására Szentgyörgyi a színész lépne előtérbe. Itt egyuttal örömmel regisztráljuk Nagy Ibolykának Rózi szerepében elért sikerét, mely külsőleg abban nyilvánult, hogy a siker számu közönség tizszer hívta ki a lámpák elé. A harmadik érdekes előadás „A tévedt nő“ opera színe jötté volt; az új dalműt már az új karnagy vezényelte, de azért joggal nevezhetjük Lányi-estének, mert hisz nem azé az érdem, ki ügyetlen vezénylésével ront azon, a mit más buzgalommal és fáradsággal betanított; pedig ez operát még Lányi tanította be.

— VAD PACSIRTÁK. Egyik politikai lap hírvonatában olvasók, hogy a király ő felsége 35 év lefolyása alatt összesen 43 ezer 138 darab vadat lőtt, ezek közt van a többek közt 286 pacsirta. — Hogy vad poéták vannak, azt eddig is nagyon jól tudtuk, de hogy vad pacsirták is léteznek, ezt csak most tanultuk meg. Különböznünk hinni akarjuk, hogy az egész pacsirta-vadászat csak egy vadkacsa. a mit a nevezett lap puffogtatott le.

— BERZENCZEY LÁSZLÓ, 1848-ban kormánybiztos, az 1865—68-ki országgyűlésen pedig Marosvásárhely képviselője pénteken délután elhunyt a lipótmezei tébolydában. Bizonyára sokan vannak, kik Berzenczeyt már rég a föld alatt hitték. És csakugyan szellemileg már évek óta halott az egykor híres népszónok. A forradalomban jelentékeny szerepet vitt, mint kormánybiztos a szabadságharc részére katonákat táborozván. A forradalom lezajlása után külföldre menekült s ott élt egész az alkotmányos korszakig. Ekkor hazajött s Marosvásárhely városa megválasztotta képviselőjévé. Ezután sok évig kiváló szerepet játszott az erdélyi politikai életben. Körülbelül 6 éve vagy már több is, hogy a sok viszonytárgyat szenvedett férfi megháborodott elméjében s a Lipótmezőre kellett szállítani őt. Mondják, hogy egyre cikketeket irt a jelenlegi kormánypárt ellen. Berzenczey 69 évet élt, s temetése vasárnap délután 3 órakor volt. Béke hamvaira!

— SZINÉSZ-KONGRESSZUS. A magyar színészegyesület központi igazgatótanácsa a legközelebbi szinészkongresszust december hó 10., 11. és 12-ére tűzte ki. Az ismerkedő estély 9-én lesz. A közgyűlésen első sorban elintézésre vár Breznainak a szini törvények pótlása és javítására még a mult évben benyújtott javaslata. Ezenkívül a fegyelmi szabályok módosítása oly módon, hogy a szerződészegésre való csúbitás, továbbá a közönség előtt az egyik igazgatónak a másik által való kisebbitése s egymásról rossz vélemény terjesztése szigoruan büntetendő; a külválasztmányok feladatának szigorú körülírása; határozatilag kimondása annak, hogy egy igazgató egy időnyre két oly várost melynek rendes színháza és téli saisonja van, az igazgató tanács beleegyezése nélkül ki ne vehessen; továbbá egy jótékony sorsjáték kérése, az igazgatóknak a hatóságok által a szegényalpra való megadóztatása elleni kérvény, a jövő évi költségvetés és segélyezések megállapítása. Ez alkalommal elhatározta az igazgatótanács, hogy a jövő évi kiállítás alkalmával nemzetközi szinészkongresszust rendez, mert ettől a külföldi pályatársakkal való érintkezés folytán a szinügyre csakis üdvös eredmény remélhető. A decemberi közgyűlés tárgyában a központi iroda felhívta az összes vidéki szinigazgatókat, hogy úgy a maguk, mint a társulataik képviselőit minél előbb megválasztásuk s erről a központi irodát november 29-ig értesítsék.

— TOLNAI GRÓF FESTETICS LEÓ, az orsz. színészi iskola volt igazgatója vasárnap reggeli öt órakor életének nyolcvanötödik évében végelgyengülésben meghalt. A boldogult 1880 óta, midőn a szini iskola vezetésétől megvált, teljes visszavonultságban élt. A gróf hosszú élete nem volt ugyan gazdag eseményekben, de a magyar szinművészet történetében maradandó emléke lesz működésének. Született 1799-ben. okt. 8-án, 1822-ben lépett házasságra Kroy Borbála bárónővel, kivel 1867-ig élt boldog házasságban. E házasságból négy gyermeke származott. Másodszor Kubinyi Krisztinát vette nőül s e házasságából Leontin leánya született. A gróf tevékeny részt vett a hazai történelem emlékezetes reform országgyűléseiben, a pozsonyi dietáknak 1825-től 1840-ig buzgó tagja volt. A reformmozgalmakban kifejtett tevékenysége gr. Széchenyi István és Deák Ferencz benső barátságát szerezte meg neki. A szabadságharc lezajlása után a gróf a zene művelésében talált megnyugvást, ő hívta Liszt Ferenczet a fővárosba, ki több ideig házában volt vendége. 1852-ben Magyarország kormányzója, Albrecht főherceg a nemzeti színház intendánsának nevezte ki, a mely állásában az igazgatóság szervezése körül szerzett érdemeket. A magyar szinészet nagy korszakában, midőn Megyeri, Tóth József, Egressy voltak a nemzeti színház oszlopai, az intendáns sokat tett a nemzeti művészet emelésére. Bár az elnyomatás idejében e működése elébe mindenünnen számtalan akadály merült fel. E mellett az egyházi és világi zenét művelte nagy sikerrel, különösen cantatái és himnuszaiiban tudta a nemzeti jelleget a vallásos hangulattal

Nyomatott Stein Jánosnál az ev. ref. collegium betűivel Kolozsvárt.

összhangba hozni. Midőn az intendaturától megvált, szervezőképességét a magyar színészkola megalapítása és berendezése körül értékesítette és ezáltal megvetette a mostani színész nemzedék elméleti és gyakorlati kiképezésének alapját úgy, hogy a fejlődés nemzeti irányban a pusztán gyakorlatra támaszkodás érdessége nélkül vált lehetővé. Ez állásában 1880 évig szolgált a nemzeti művészetet, midőn az aggkortól elválaszt-hatatlan gyöngeségekből kifejlődött surlódások miatt attól megvált. Ez idő óta teljes visszavonultságban élt az öreg gróf.

— MEGJELENT és szerkesztőségünkbe beküldött a „Magyar Bazár“ ez évi naptára a következő változatos tartalommal: Naptár rész: A felséges uralkodó ház. — Évek, napok mind elmúlnak... (Költemény) Komócsy Józseftől. — Rom felett gunyhó. (Elbeszélés.) Erdélyi Gyulától. — A jó öreg Áron bácsi. (Eredeti kép.) — Változás: (Felicia Heman költeménye.) Laczkóczy Mihálytól. — Végzetes felkiáltás. (Költemény) Brankovics Györgytől. — Oh, miért... (Költemény) Benedek Aladártól. — Boldog órák. (Kép szöveg nélkül.) — Hogy jutott Tarján ur tyukleveshez? (Rajz.) Kemény Csartártól. — Vándor dala. (Balada képpel.) Kitaly Kálmántól. — Don Juanból — remete. (Elbeszélés.) Vértess Józseftől. — Margit. (Költemény) Koroda Páltól. — A virágáros leány. (Karczolat) Palotay Ákostól. — Tanóra. (Költemény képpel.) — Két dal. (Heine után) Prém Józseftől. — Mária. (Olasz beszély.) Sorrel Méta asszonytól. — Alkonyatkor. (Költemény) Kemény Csartártól. — A főváros nevezetességei. Fővárosi kalauz Humor. A kalapskatulya. (9 képpel.) Adomák. — Hasznos tudni valók. — Hirdetések. Naplójegyzék. — Ára tízve: 1 forint, diszkótésben 1 frt. 80 kr.

— TEGELÁS GÁBOR dévai reáliskolai igazgató nov. 17-én az akadémia term. tud. osztályában Szabó József által a következő értekezést mutatja be: „Az erdőfalvi barlangok és szomszédos sziklák ősembertani leletei, tekintettel az erdélyi Érczhegység déli részén a történelem előtti korból kimutatható átlájkokra“

— MAGYAR RÉGISÉGEK KIHNÁBAN. A pekingi udvar elhatározta, hogy a Mukhadem-palotában elhelyezett kincseket és régiségeket újra rendeztetni s a nevezett palotát kibővíteti. Ezek a kínai császári gyűjtemények ránk nézve is érdekel bírnak, a mennyiben ott sok magyar eredetű régiség és talán okirat is található. — Ezeket a régiségeket a mongol beütés után vitték Urga és Kuko Chold városokba, a mongolok szent helyeire, honnan a mongol birodalom bukásakor a kínai császárok székvárosába kerültek.

— DR. BREHM ALFRÉD, az ismert természettudós, nov. 11-én routhendorfi villájában Thüringiában meghalt. Csak 56 éves volt de sokkal ifjabbnak nézett ki. Brehm mint a zoologiai kertek és aquariumok első alapítója Németországban s több jeles állattani munka írója, tette nevét ismerlő. Beutazta a világ minden részét s a maga és mások észleleteit igen élénken tudta előadni. Különösen kitűnők rajzai az állatok egyéniségéről, jelleméről és életmódjáról. — Mint felolvasó rendkívül népszerűségnek örvendett. Budapestben is több ízben tartott nagyérleklű felolvasást, vagyis inkább szabad előadást, melyeket mindig nagy közönség szokott meghallgatni. Bécsben egy ilyen előadás alkalmával Brehm magára vonta Rudolf trónörökös figyelmét, ki őt több ízben meghívta Prágába s természettudományi tanulmányaiban sokszor kikérte tanácsát. Brehm a trónörököst elkísérte aldunai kirándulására is, melyről ő felsége érdekes leírást tett közzé. Brehm Magyarországot is bejárta és szívesen időzött itt. Az Alduna mellett a Kárpátok vidékét is alaposan ismerte. Az utóbbi pár évet egészen visszavonultan töltötte thüringiai magányában. Betegsége csiráját állítólag Amerikából, hol sokat szenvedett forró-lázban, hozta magával. A tudós világ egyik érdemes tagját veszti az elhunytban.

Tartalom: E pur si muove! Sándor József. — A mama szerelme. Petelei István. — Hisz úgy van, úgy. Dengi János. — A kik a csók elől szöknek. Deák A. — Méhes Sámuel ref. tanár ifjusága. Török István. — A bányatiszt. Irtó: *. — Pesti posta. Gabányi. — Külömfélék. — Tár-ozza: A rosz kedvről. Czirkák Albert.

Negy
Félév
Egész

Ney

Van
ilyen
lyeket
nélkü

az or

dása
valós

domá
továb

az eg
igyek

fajdal
szörö

és be

orvos

ők ma

éle n

zsebl

nem

ban e

gyöng

és jel

sadaln

től ve

az eg

Hagyj

a párt

szetbe

mellet

duktu

mellen

reket;

Bernh

de leg

annyi

saját